ג: ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

משורו למדנו. היינו קרן דשן ורגל דטורין ברה"ר ונתנבו וסכינו אין לחלק בין תמות למועדות דלא שייך לחלק אלא בנבעלי חיים ולא"ת היכי גמר משור מה לשור שכן כ"ח וכוונתו להזיק ומפרש רשב"ם דאחי מבור ושור ממה הלד ולקמן גבי הלד השוה דקאמר אכיי לאמוראי אבנו וסכינו לא גרם לי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור לרב א"ר דכמה הלד אחי' כדפרש' אבל קשה כיון דמבור נמי יליף לפטורו בהו כליס כבור ולקמן בהמנית (דף כח.) מחייב בהו רב כליס גבי נשבר כדו:

וממונך. נלאו דוקא גבי בור דלאו ממונא הוא וכן גבי אש דפשיטא דאש הדליק גדישו של חבירו באש של אחר דחייב: **תולדה** ישן. הוה מצי למפרך דלקמן מוקי מתניתין כיון שדרכו להזיק וקרי ליה אב אלא דבלאו הכי פריך שפיר: **והתנן** אדם מועד לעולם. לא פריך דשן נמי הוי אב כדדרש עלה בגמרא בפ' כילד (לקמן דף כו:) מפלגא תחת פלגא דהא לא מייתי הכא קרא אלא מייתי דהוי כיולא בו: **ביחו** וניעו. פירש הקונטרס מי הסף וקשה לר"ת דבפ' דם הנדה (נדה דף נה: וש"ס) קתני ביחו וניעו ומי הסף ונראה דביחו הוא היולא מן הגרון בכח וניעו הוא היולא מן הפה על ידי נענוע:

לפוטרו ברה"ר. ולא"ת אמאי פשיטא ליה טפי מלשלם מן העלייה וי"ל כיון דמן הדין היה משלם נזק שלם ואתי הלכתא דלא משלם אלא חצי נזק אם כן אתי הלכתא להקל ולא להחמיר: **אמאי** קרי לה תולדה דרגל. אע"ג דדמי לרגל כיון שדינה חלוק היה לו לקרות לה שם בפני עצמה: **כדמתרגם** רב יוסף. נקט רב יוסף לפי שהיה בקי בתרגום שיש כמה עניני תרגום ולא כדפירש בעלמא לפי שהיה בקי בהור ודברים שבכתב לי אתה רשאי לומר על פה ולכך היה אומר תרגום דמשום עת לעשות אמר התם) דשרי ואין לך עת לעשות גדול מזה*ב):

לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו. ופשיטא פשע שהיה לו לשמור שורו שנקל היה יכול לשומרו שאין דחוקה להזיק כיון שאין הנאה להזיקה אבל שן שיש הנאה להזיקה הוי כעין אונס שלא היה יכול לשומרה כל כך כיון שהשן דחוק לאכול להנאתו ולא רלי השן שאין כוונתו להזיק ואין יכולה תקפה ונקל יכול לשומרה כראי הקרן דכוונתו להזיק ויכולה תקפה ואין יכול לשומרה כל כך יפה: מידי

ואי דלא אפקרינהו אי לשמואל דאמר [6]כולם מבורו למדנו היינו בור ואי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור מאי שנא בור שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך הני נמי תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך אלא [8]תולדה דבור כבור וכי קאמר רב פפא אתולדה דמבעה מאי ניהו אי לשמואל דאמר מבעה זו שן הא אוקימנא תולדה דשן כשן אי לרב דאמר מבעה זה אדם מאי אבות ומאי תולדות אית ביה וכי תימא אב ניעור תולדה ישן והתנן[9] [2]אדם מועד לעולם בין ער בין ישן אלא אביחו וניעו היכי דמי אי בהדי דאזלי קמזקי [2]כחו הוה אי בתר דנייח בין לרב בין לשמואל [1]היינו בור אלא תולדה דמבעה כמבעה וכי קאמר רב פפא אתולדה דאש תולדה דאש מאי ניהו אילימא אבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו היכי דמי אי בהדי דאזלו קא מזקי היינו אש מ"ש אש דכח אחר מעורב [3]בהן וממונך ושמירתו עליך הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן עליך אלא [4]תולדה דאש כאש וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל רגל הא אוקימנא תולדה דרגל כרגל [7]בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה ואמאי קרי לה תולדה דרגל [5]לשלם מן העלייה והא מבעיא בעי רבא [6]דבעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מן העלייה משלם לרבא מבעיא ליה לרב פפא פשיטא ליה לרבא דמבעיא ליה אמאי קרי לה תולדה דרגל [7]לפוטרה ברה"ר: המבעה וההבער כו': מאי מבעה רב אמר מבעה זה אדם ושמואל אמר מבעה זה השן רב אמר מבעה זה אדם דכתיב [1]אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו ושמואל אמר מבעה זה השן דכתיב [2]איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף איכדין איתבליש עשו אתגלין מטמורוהי ורב מאי טעמא לא אמר כשמואל אמר לך מי קתני נבעה ושמואל מ"ט לא אמר כרב אמר לך מי קתני בועה מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי רב מ"ט לא אמר כשמואל תנא [1]שור וכל מילי דשור ושמואל נמי הא תנא ליה שור אמר רב יהודה תנא שור לקרנו ומבעה לשינו והכי קאמר לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו כראי השן שיש הנאה להזיקה ולא

אי דלא אפקרינהו אי לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור ואי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור מאי שנא בור שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך הני נמי תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך אלא תולדה דבור כבור וכי קאמר רב פפא אתולדה דמבעה מאי ניהו אי לשמואל דאמר מבעה זו שן הא אוקימנא תולדה דשן כשן אי לרב דאמר מבעה זה אדם מאי אבות ומאי תולדות אית ביה וכי תימא אב ניעור תולדה ישן והתנן אדם מועד לעולם בין ער בין ישן אלא אביחו וניעו היכי דמי אי בהדי דאזלי קמזקי כחו הוה אי בתר דנייח בין לרב בין לשמואל היינו בור אלא תולדה דמבעה כמבעה וכי קאמר רב פפא אתולדה דאש תולדה דאש מאי ניהו אילימא אבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו היכי דמי אי בהדי דאזלו קא מזקי היינו אש מ"ש אש דכח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן עליך אלא תולדה דאש כאש וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל רגל הא אוקימנא תולדה דרגל כרגל בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה ואמאי קרי לה תולדה דרגל לשלם מן העלייה והא מבעיא בעי רבא דבעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מן העלייה משלם לרבא מבעיא ליה לרב פפא פשיטא ליה לרבא דמבעיא ליה אמאי קרי לה תולדה דרגל לפוטרה ברה"ר: המבעה וההבער כו': מאי מבעה רב אמר מבעה זה אדם ושמואל אמר מבעה זה השן רב אמר מבעה זה אדם דכתיב אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו ושמואל אמר מבעה זה השן דכתיב איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף איכדין איתבליש עשו אתגלין מטמורוהי ורב מאי טעמא לא אמר כשמואל אמר לך מי קתני נבעה ושמואל מ"ט לא אמר כרב אמר לך מי קתני בועה מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי רב מ"ט לא אמר כשמואל תנא שור וכל מילי דשור ושמואל נמי הא תנא ליה שור אמר רב יהודה תנא שור לקרנו ומבעה לשינו והכי קאמר לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו כראי השן שיש הנאה להזיקה ולא

מי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר. התם בהמנית את הכד (לקמן כח:) כל תקלה בור הוא ואע"ג דלא הפקיר היינו בור: **ולרב דאמר.** כל תקלה שלא הפקירה משור למדנו מה שור שהוא ממונו ואם הזיק חייב אף כל ממונו אם הזיק חייב: **היינו שור.** ולאו תולדה דבור ניהו וכשור אמרן לעיל תולדה דשור כי שור. ואפי' לשמואל נמי דאמר תולדה דבור ניהו מאי חזית לאוקומי מילתא דרב פפא אתולדה דבור מאי שנא בור דחייב שכן תחילת עשייתו וכו': **הני נמי תחלת עשייתן.** תחילת מה שנעשו בור דהיינו כשהונחו לשם היו עומדים לנזק: **וכי קאמר רב פפא.** תולדה לאו כאב דידה אתולדה דמבעה: פלוגתא דשמואל ורב במבעה לקמן בשמעתין: **אדם מועד** היינו אב: **אדם מועד.** עד וישן בשילהי פ"ב: **אלא.** תולדה דאדם היינו כיחו וניעו. כיחו רוק הפה ניעו ליחת החוטם [3](רוק היולא ממוך גופיה אגב כח): **אי בהדי דאזלי מזקי.** שנפל על השילאים וטנפום לו נתון המשקין וגמאתו: **כחו הוא.** והיינו אדם גופו ומייב: **אי בתר דנייח.** אחר נוח הרוק לאחר הזיקו שהומלק אדם בהם: **כין לרב כין לשמואל היינו בור.** דהא ודאי תקלה דאפקרה היא: **כרוח מצויה.** דאי ברוח שאינה מצויה הוי אונס ולא מחייב אבל ברוח מצויה הוי תולדה דאש שהרי אש נמי הרוח מוליכה: **דכח אחר מעורב בה.** והוה ליה לאסוקי אדעתיה: **בחצי נזק צרורות.** שהיתה מהלכת לרוחות ברגליה ושיברו את הכלים דקין' דהלכתא גמירי לה. מפני, שהיא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל, ומקי רגל לאו קנסא ניהו אלא ממונא, שהרי מועדת מחמילתה ובני צרורות הוא דתקלי דחמנא (בחובות מא.).

אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר. התם בהמנית את הכד (לקמן כח:) כל תקלה בור הוא ואע"ג דלא הפקיר היינו בור: **ולרב דאמר.** כל תקלה שלא הפקירה משור למדנו מה שור שהוא ממונו ואם הזיק חייב אף כל ממונו אם הזיק חייב: **היינו שור.** ולאו תולדה דבור ניהו וכשור אמרן לעיל תולדה דשור כי שור. ואפי' לשמואל נמי דאמר תולדה דבור ניהו מאי חזית לאוקומי מילתא דרב פפא אתולדה דבור מאי שנא בור דחייב שכן תחילת עשייתו וכו': **הני נמי תחלת עשייתן.** תחילת מה שנעשו בור דהיינו כשהונחו לשם היו עומדים לנזק: **וכי קאמר רב פפא.** תולדה לאו כאב דידה אתולדה דמבעה: פלוגתא דשמואל ורב במבעה לקמן בשמעתין: **אדם מועד** היינו אב: **אדם מועד.** עד וישן בשילהי פ"ב: **אלא.** תולדה דאדם היינו כיחו וניעו. כיחו רוק הפה ניעו ליחת החוטם (רוק היולא ממוך גופיה אגב כח): **אי בהדי דאזלי מזקי.** שנפל על השילאים וטנפום לו נתון המשקין וגמאתו: **כחו הוא.** והיינו אדם גופו ומייב: **אי בתר דנייח.** אחר נוח הרוק לאחר הזיקו שהומלק אדם בהם: **כין לרב כין לשמואל היינו בור.** דהא ודאי תקלה דאפקרה היא: **כרוח מצויה.** דאי ברוח שאינה מצויה הוי אונס ולא מחייב אבל ברוח מצויה הוי תולדה דאש שהרי אש נמי הרוח מוליכה: **דכח אחר מעורב בה.** והוה ליה לאסוקי אדעתיה: **בחצי נזק צרורות.** שהיתה מהלכת לרוחות ברגליה ושיברו את הכלים דקין' דהלכתא גמירי לה. מפני, שהיא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל, ומקי רגל לאו קנסא ניהו אלא ממונא, שהרי מועדת מחמילתה ובני צרורות הוא דתקלי דחמנא (בחובות מא.).

מסורת הש"ס

א) [לקמן ו. כח:], ב) לקמן כו. [סנהדרין עב.], ג) [בב], ד) [לקמן יז:], ה) לקמן יח., ו) [לקמן יב:], ז) ר"ש אין זה, ח) [שמות כב], ט) [ויק"ר הערוך ערך כח], י) [ניטין פ.], כ) [ועי' תוס' שבת קטו. ד"ה וכילו ותוס' מגילה כא: ד"ה כמגילה].

תורה אור השלם

1. אָמַר שֹׁמֵר אֹתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה אִם תְּבַעְיוּן בַּעְיוּ שׁוּבוּ אֲתָיוּ:
ישעיהו כא יב
2. אֵיךְ נֶחְפְּשׂוּ עֵשָׂו נִבְעֲרוּ מְצֻפְּנָיו: עובדיה א ו

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וממונך כו' דשמ"ש ראם הדליק. עי' לקמן כב ע"א תוס' ד"ה אמר מקום ממונו: ד"ה ברמתרגם רב יוסף וכו', ואין לך עת לעשות גדול מזה. עי' שבת דף קטו ע"א תד"ה לא נתנו ומהרש"א שם:

מוסף רש"י

וניעו. שניקח מתוך הריפה ויצא דרך הגרון (איכה ג מח). **בחצי נזק צרורות.** כהתה שהיתה מהלכת והיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושיברה את הכלים, משלמת חצי נזק ואע"פ שאין זה שיורי, דהא תולדה דרגל ולא תולדה דקרן תמה והיו"ל לשלומי נזק שלם, הלכה למשה מסיני הוא לחצי נזק, והכוח חצי נזק ממונא הוא, דהא לאו תולדה דקרן הוא (שבועות לג.). **דהלכתא** גמירי לה. מסיני, שהיא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל, ומקי רגל לאו קנסא ניהו אלא ממונא, שהרי מועדת מחמילתה ובני צרורות הוא דתקלי דחמנא (בחובות מא.).

רבינו חננאל

ניהו אבנו סכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים [והזיקו] ואמרי היכי דמי אי דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בור כו' חלוקת רב ושמואל בפ' המניח את הכד בהלכה דנשברה בדו כו' ודחינן נמי ואמרי' כי קאמר רב פפא אתולדה דמבעה כו' אלא אכיחו וניעו פי' רוקו בליחה עבה או רכה כדאמר [עירובין צט ע"א] בענין תלמיד שרק בפני רבו ואמר כיח ורוק קאמרי'. אי בתר דנייח זה הרוק. ודאי הזורק רוק מפיו מפקיר אותו בין לרב ובין לשמואל היינו בור. [אלא] כי קאמר רב פפא אתולדה דאש והן אבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש הגג ונפלו ברוח מצויה והזיקו: ואקשי' הני כי אש דמו מה אש כח אחר מעורב בה והיא הרוח שמעבירה ומציתה ולולי הרוח לא היתה האש הולכת ומזיקת הני נמי כח אחר מעורב בהן והוא הרוח כו'. ואוקימנא כי קאמר רב פפא בתולדה דרגל בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה כדתנן [לקמן יז.] היתה מבעטת או שהיו צרורות סנוחות מתחת רגליה ושיברה את הכלים משלם חצי נזק. ואמאי קרי ליה תולדה דרגל לשלם מן העליה. ולרבא דמבעיא ליה אמאי קרי ליה תולדה דרגל לפוטרה ברה"ר. פס' והמבעה רב אמר המבעה זה אדם שנאמר אם תבעיון בעיו וקיימא לן כרב דפוגין דשמעתין כותיה. ולא עוד אלא אמוראי קיימי כותיה ואליבא דידיה שקלי ושרי. ושמואל אמר לך מי כתיב ברוח. שמואל אמר זה השן [שנאמר] איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו וכדתרגם רב יוסף איכדין איתבליש עשו אתגליין מטמורוהי. ורב אמר לך מי קתני נבעה. מכדי קראי לא דייקי לא כרב ולא כשמואל רב מאי טעמא לא אמר כשמואל. אמר תנא ליה [שור] במתני' וכלל קרנו ושנו ורגלו. ושמואל אמר לך תנא שור והוא הקרן תנא מבעה

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הל' ב סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' שע"ד ס ושי' תיא סעי' ה:
כט ב מיי' פ"א מהל' מוכר ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ שי' תכא סעי' ג:
ל ג ד מיי' שם פ"ו הל' י סמג שם טוש"ע ח"מ שי' שפד סעי' ה:
לא ה מיי' פרק י"ד מה' נזקי ממון הל' טו סמג עשין מז שם טוש"ע ח"מ סי' תיא סעיף ה:
לב ז ח מיי' שם פרק ה הלכה י ופרק ג שם הלכה כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף יא ושי' שלא סעיף ג:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com